

Рим министрлер конференциясына II қосымша

Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінде (ЕЖББК) жоғары білімнің әлеуметтік өлшемін күшейту принциптері мен ұсыныстары

Әлеуметтік өлшем бойынша BFUG 1 консультативтік тобы (Advisory Group 1) дайындаған.

Кіріспе

2018 жылғы Париж коммюникесі мүше мемлекеттерді еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің әлеуметтік өлшемін жақсарту саясатын анықтауға және жүзеге асыруға бағыттау қажеттілігін мойындады. Бұл құжатта біз жоғары білім берудегі әлеуметтік өлшеуді одан әрі дамыту үшін маңызды деп санайтын негізгі принциптер мен бағыттар көрсетілген. Бұл құжатта бастапқы нүкте ретінде 2007 жылғы Лондон коммюникесінде келтірілген әлеуметтік өлшем анықтамасы алынды, атап айтқанда, барлық деңгейлерде жоғары білім алуға түсетін, қатысатын және аяқтайтын студенттер контингентінің құрамы жалпы еуропалық жоғары білім беру кеңістігі елдеріндегі қоғамның гетерогенді әлеуметтік профиліне сәйкес келуі керек. Әлеуметтік өлшем бойынша консультативтік топ сонымен қатар жоғарыда аталған анықтамадан асып түсті және әлеуметтік өлшем теңдікке, әртүрлілікке ықпал ететін және жергілікті қауымдастықтардың қажеттіліктеріне жауап беретін жоғары білім беруде Инклюзивті ортаны құруды қамтитынын атап өтіп, анықтаманы кеңейтті.

Осы құжаттағы принциптер мен нұсқаулар 2015 жылы Ереванда Министрлер қабылдаған "Әділеттілік пен өсу мүдделеріне қатысуды кеңейту" еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің - 2020 стратегиясын толықтырады. Әлеуметтік өлшеуді одан әрі нығайту және сонымен бірге жоғары білім сапасын арттыруға ықпал ету құралы ретінде. Әлеуметтік өлшем қол жетімділік, теңдік, әртүрлілік және жоғары білімге қатысты барлық заңдарға, саясат пен тәжірибеге енгізу принциптерін біріктіруі керек, осылайша жоғары білімге қол жеткізу, қатысу, прогресс және аяқтау, ең алдымен, студенттердің жеке ерекшеліктеріне немесе олардың тікелей ықпалынан тыс жағдайларға емес, қабілеттеріне байланысты болады. Осы шеңберлерді назарға ала отырып, мемлекеттік органдар жергілікті деңгейде жүзеге асыру процестерін бастауы мүмкін заңдық, қаржылық, әкімшілік және ақпараттық шеңберлерді ұсына отырып, осы қағидаттар мен нұсқаулықтарды жүзеге асыруды қолдауға тиіс. Бұл шеңберлер осал, қолайсыз және аз ұсынылған студенттерге нақты қолдау көрсетуді, сондай-ақ жоғары оқу орындарында жұмыс істейтін студенттер мен қызметкерлерге өзара пайда әкелетін кеңірек шаралар мен саясатты қамтуды көздейтін инклюзивті стратегияларды жүзеге асыруға ықпал етеді.

Жоғары білім берудегі осал, қолайсыз және өкілдігі аз топтардың қатысуын кеңейту әлеуметтік қамсыздандыруды қысқарту, денсаулықты жақсарту және қоғамдастықтардың белсенді қатысуы тұрғысынан кеңірек пайда алуға мүмкіндік береді. Тұтастай алғанда, бұл кеңірек артықшылықтар әлеуметтік әділеттілік,

қоғамдық игілік, қоғамдық жауапкершілік және әлеуметтік ұтқырлық басым біртұтас демократиялық қоғамдардың тұрақтылығын қамтамасыз етеді. Азаматтардың кең ауқымына берілетін жоғары білім-бұл жұмыспен қамтудың жақсы болашағы, жалақының жоғарылауы және келесі ұрпақ пен олардың жергілікті қоғамдастықтары үшін жоғары білімнің артықшылықтары туралы түсінік беру. Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің міндеттемелерін орындаудан басқа, жоғары білімнің әлеуметтік аспектісін жақсартуға тұтас және белсенді көзқарасты қолдану БҰҰ-ның Тұрақты даму мақсаттарына қол жеткізудегі прогресті одан әрі жеделдетуге қызмет етеді.

Осы қағидаттар мен басшылықтар осы қағидаттарды жоғары білімнің негізгі міндеттеріне: оқыту мен оқытуға, ғылыми зерттеулерге, инновацияларға, білім алмасуға және ақпараттық-насихаттау қызметіне, институционалдық басқару мен басшылыққа, сондай-ақ құқықтарды кеңейту саясатына біріктіру мақсатында мемлекеттік органдар мен жоғары оқу орындары үшін Еуропалық жоғары білім кеңістігінің келесі онжылдығына арналған курсты белгілейді жоғары оқу орындарының қазіргі және болашақ студенттері мен қызметкерлерінің мүмкіндіктері. Қол жетімділік ережелерін кеңейту арқылы әлеуметтік өлшеуді жақсарту және оның орнына "ешкімді артта қалдырмау" тұжырымдамасына назар аудару біздің қоғамдарымыз бен демократияларымызды нығайтуға қатысты шешуші қадам болып табылады. Әр түрлі оқу ортасын қолдау қажеттілік болып табылады және қоғамдарға инвестиция ретінде қарастырылуы керек, ал мемлекеттік органдар ұсынылған қағидаттар мен басшылықтармен консультациялар жүргізілуін қамтамасыз ету үшін жауапкершілікті өз мойнына алуы керек, олар ұлттық шындықты ескере отырып түзетіліп, біздің жоғары білім беру жүйелеріміз үшін жақсы болашақты қамтамасыз ету үшін іс жүзінде жүзеге асырылуы керек.

Төмендегі мәтінде көрсетілген принциптерді әлеуметтік аспектілерді нығайтуға бағытталған саясаттың әртүрлі бағыттарын тұжырымдау үшін негіз болатын жоғары деңгейлі мәлімдемелер деп түсіну керек. Нұсқаулықтар-бұл принциптерді іс жүзінде қалай жүзеге асыру керектігі туралы саясатты әзірлеуге жауапты адамдарға кеңес беруге арналған ұсыныстар. Сондықтан бұл құжаттың барлығы бақылау тізімі ретінде емес, саясатты үнемі жетілдіруге және оны ұлттық және институционалдық деңгейде тиімді жүзеге асыруға негіз ретінде қарастырылуы керек.

Принциптер

---

1. Әлеуметтік өлшем жоғары білім беру стратегияларында жүйелік және институционалдық деңгейде, сондай-ақ еуропалық жоғары білім беру кеңістігі мен ЕО деңгейінде орталық болуы керек. Жоғары білімнің әлеуметтік өлшемін нығайту және қоғамның әртүрлілігін көрсету үшін теңдік пен инклюзияға ықпал ету жалпы жоғары білім беру жүйесінің міндеті болып табылады және тұрақты міндеттеме ретінде қарастырылуы керек.

Нұсқаулықтар:

a. Жоғары білім берудің әлеуметтік өлшеміне Стратегиялық міндеттеме қолданыстағы жоғары білім беру саясатына біріктірілуі немесе қатар әзірленуі мүмкін нақты мақсаттармен байланыстырылуы керек. Бұл мақсаттар барлық қазіргі және болашақ студенттер үшін қолжетімділікті арттыруға, оқуға қатысуды қолдауға және оны аяқтауға бағытталуы керек.

- b. Стратегияларды әзірлеу процесінде мемлекеттік органдар, жоғары оқу орындары, студенттер мен персонал өкілдері және басқа да негізгі мүдделі тараптар, оның ішінде әлеуметтік әріптестер, үкіметтік емес ұйымдар мен қолайсыз жағдайдағы осал және халықтың аз өкілді топтарының өкілдері арасында кең диалог жолға қойылуы тиіс. Мұндай кең диалог әділеттілік пен әртүрлілікті қамтамасыз ететін және кең қауымдастықтың қажеттіліктерін қанағаттандыратын инклюзивті жоғары білім беру стратегияларын әзірлеуді қамтамасыз етуге арналған.

2. Саясат мәселелері бойынша құқықтық ережелер немесе құжаттар жоғары оқу орындарына жоғары білімге қолжетімділікті кеңейтуге, оған қатысуға және оны аяқтауға қатысты өздерінің қоғамдық жауапкершіліктерін орындау бойынша өздерінің стратегияларын әзірлеуге мүмкіндік беруі керек.

Нұсқаулықтар:

- a. Құқықтық нормалар мен әкімшілік ережелер студенттердің қажеттіліктерінің әртүрлілігін көрсету үшін оқу бағдарламаларын әзірлеуге, ұйымдастыруға және өткізуге жеткілікті икемділікті қамтамасыз етуі керек. Жоғары оқу орындары студенттердің әртүрлі топтарының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін күндізгі және сырттай оқытуды, икемді оқыту әдістерін, аралас және сырттай оқытуды ұйымдастыра алуы және алдыңғы оқытуды (RPL) тани алуы керек.
- b. Мемлекеттік органдар жоғары білім берудегі алдыңғы бейресми және ақпараттық оқытуды (RPL) тануға жәрдемдесуге тиіс, өйткені ол қолжетімділікті кеңейтуге, оқуға көшуге және аяқтауға, теңдік пен инклюзивтілікке, ұтқырлыққа және жұмысқа орналасу мүмкіндігіне оң әсер етеді. RPL (recognition of prior Learning) жоғары білім беруді қоса алғанда, бүкіл білім беру секторы шеңберінде өмір бойы оқытудың икемді нысандарын қамтамасыз етеді. RPL(recognition of prior Learning) жүзеге асыру жоғары білім беру жүйесі, жұмыс берушілер және жұртшылықтың кең ауқымы арасындағы тиімді ынтымақтастықты талап етеді және осы ұлттық біліктілік шеңберлері оқыту нәтижелерін транспарентті тануға және сапаны қамтамасыз етудің сенімді рәсімдеріне ықпал етуі үшін.

3. Барлық білім беру жүйесінің инклюзивтілігін бастауыш жастағы балаларды тәрбиелеуден, мектепте оқудан бастап өмір бойы жоғары білім мен оқытуға дейінгі дәйекті саясатты әзірлеу арқылы арттыру керек.

Нұсқаулықтар:

- a. Теңдікке, әртүрлілікке және инклюзивтілікке ықпал ететін және кең қауымдастықтың қажеттіліктеріне жауап беретін бүкіл білім беру секторы шеңберінде Инклюзивті орта құратын саясат шараларын әзірлеу мақсатында білім берудің барлық деңгейлерімен және саясаттың байланысты салаларымен (мысалы, қаржы, Жұмыспен қамту, денсаулық сақтау және әлеуметтік қамсыздандыру, тұрғын үй, көші-қон және т. б.) синергия құру маңызды.
- b. Әлеуметтік аспектілер саласындағы саясат қазіргі студенттерге ғана емес, әлеуетті студенттерге де оларды даярлауда және жоғары оқу орындарына

ауысуда қолдау көрсетуі тиіс. Жоғары білімге қатысу өмір бойы, соның ішінде өмірінің кейінгі кезеңдерінде жоғары оқу орындарына оралуға немесе оқуға түсуге шешім қабылдаған ересектерге арналған нұсқа болуы керек. Инклюзивті тәсіл жоғары білім алу жолдарын бірлесіп құру үшін кеңірек қауымдастықтарды, жоғары оқу орындарын және басқа да мүдделі топтарды тартуды қарастыруы керек.

- c. Теңдік, әртүрлілік және инклюзивтілік университетке дейінгі білім беру оқытушыларын даярлауда шешуші рөл атқаруы керек.

4. Сенімді деректер жоғары білімнің әлеуметтік аспектісін нақты деректер негізінде жетілдірудің қажетті алғышарты болып табылады. Жоғары білім беру жүйелері ұлттық құқықтық жүйелердің ерекшеліктерін ескере отырып, белгілі бір деректер түрлерін жинаудың мақсаты мен міндеттерін анықтауы керек. Жоғары білімнің әлеуметтік аспектілерін ақпараттандыру және қолдау мақсатында осындай деректерді жинау, өңдеу және пайдалану үшін барабар мүмкіндіктерді дамыту қажет.

Нұсқаулықтар:

- a. Тиімді саясатты әзірлеу үшін Ұлттық деректерді үздіксіз жинау қажет. Ұлттық құқықтық шеңбер шеңберінде мұндай деректер жинау оқуды аяқтағаннан кейін еңбек нарығына көшуді қоса алғанда, студенттік контингенттің құрамы, жоғары білімнің қолжетімділігі мен қатысуы, оқуды тастап кетуі және аяқталуы туралы ақпаратты қамтамасыз етуге және халықтың осал, қолайсыз және аз өкілді топтарын анықтауға мүмкіндік беруге тиіс.
- b. Мұндай деректерді жинауды халықаралық деңгейде салыстырмалы ету үшін әлеуметтік өлшемге қатысты әкімшілік деректерді жинау санаттары бойынша жұмыс Eurostudent сауалнамалары немесе ұқсас сауалнамалар арқылы еуропалық жоғары білім беру кеңістігі деңгейінде әзірленуі керек. Процесті ұтымды ету және мемлекеттік әкімшілік пен жоғары оқу орындарына әкімшілік жүктемені болдырмау мақсатында бұл әзірлеу қолданыстағы ұлттық тәжірибені және деректерді жинаудың тиісті процестерін ескеруі керек.
- c. Мұндай ұлттық деректерді жинау іс-шаралары қажет және қажет болған жағдайда жоғары оқу орындарының білім берудегі осалдықты, кемшіліктерді және аз өкілдікті, сондай-ақ бүкіл білім беру жүйесі шеңберінде білім алушылардың ауысуын тереңірек түсіну мақсатында қосымша сауалнамалар, зерттеулер мен талдаулар жүргізуімен толықтырылуы мүмкін.

5. Мемлекеттік органдар жоғары оқу орындарына жоғары білімге қолжетімділігін кеңейту, оған қатысу және оны аяқтау мақсатында әлеуетті және оқуға қабылданған студенттерге тиімді кеңес беруді және бағдарлауды қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін саясатты әзірлеуі тиіс. Бұл қызметтер білім берудің әртүрлі деңгейлері, оқу орындары мен еңбек нарығына ауысуларға ерекше назар аудара отырып, бүкіл білім беру жүйесі шеңберінде келісілуі керек.

Нұсқаулықтар:

- a. Мемлекеттік органдар синергияны қамтамасыз ету және ұқсас қызметтердің қайталануын болғызбау үшін жоғары оқу орындарымен бірлесіп консультация беру және бағдарлау бойынша қызметтер көрсететін әртүрлі мемлекеттік мекемелер арасында ынтымақтастықты жүзеге асыруға мүмкіндік беретін жағдайлар жасауға тиіс. Бұл қызметтер пайдаланушыларға түсінікті және

ыңғайлы болу Принциптерін сақтауы керек, өйткені соңғы пайдаланушылар оларды оңай түсінуі керек.

- b. Білім алушылардың әртүрлі контингенті аясында физикалық және психологиялық денсаулығына байланысты проблемалары бар білім алушыларға ерекше назар аудару керек. Бұл студенттер жоғары білімге қол жеткізуде және оны аяқтауда жетістіктерін қамтамасыз ету үшін кәсіби қолдауға қол жеткізуі керек. Оқуды ұйымдастыруға және студенттердің өмір сүру жағдайларына байланысты туындайтын психологиялық проблемалардың алдын алуға ерекше назар аудару керек.
- c. Мемлекеттік органдар сондай-ақ кез келген жанжалдарды, атап айтқанда жоғары білімге қол жеткізу немесе оған қатысу процесінде туындауы мүмкін теңдік мәселелерімен байланысты немесе оқуды аяқтауға кедергі келтіретін жанжалдарды реттеу үшін мүмкіндіктері мен білімі бар омбудсмен үлгісіндегі мекемелерді құру туралы мәселені қарауы тиіс.

6. Мемлекеттік органдар әртүрлілікті есепке алу және жоғары білім беру саласындағы теңдік пен инклюзивтілікті қамтамасыз етуге жәрдемдесу үшін барабар әлеуетті құра алатындай жоғары оқу орындарын жеткілікті және тұрақты қаржыландыруды және қаржылық дербестікті қамтамасыз етуге тиіс.

Нұсқаулықтар:

- a. Жоғары білім беруді қаржыландыру жүйелері жоғары білім берудің әлеуметтік аспектілерімен байланысты стратегиялық мақсаттарға қол жеткізуге жәрдемдесуге тиіс. Жоғары оқу орындарына қолдау көрсетіп, оларға жоғары білімге қолжетімділікті кеңейтудің, оған қатысуды жандандырудың және оны аяқтаудың келісілген мақсаттарына қол жеткізгені үшін, атап айтқанда халықтың осал, аз қамтылған және аз өкілді топтарына қатысты сыйақы беру керек. Осы мақсаттарға жету тетіктері негізгі мақсатқа теріс қаржылық әсер етпеуі керек.
- b. Қаржылық қолдау жүйелері барлық студенттерге әмбебап қолданылуы керек, алайда мүмкіндіктер болмаған жағдайда студенттерді қаржылық қолдаудың мемлекеттік жүйелері, ең алдымен, қажеттіліктерді қанағаттандыруға және барлық студенттер үшін жоғары білімге қол жетімділікті қамтамасыз етуге, оған қол жеткізуге жәрдемдесуге және жоғары оқу орындарында табысты оқуға мүмкіндік беруге бағытталуы керек мекемелер. Оның ішінде тікелей оқу шығындарын (оқу ақысы мен Оқу материалдары) және жанама шығындарды (мысалы, тұрғын үй, тұру және көлік шығындарының өсуіне байланысты еуропалық жоғары білім беру кеңістігіндегі студенттер үшін барған сайын проблемалы болып келе жатқан өмір сүру шығындары) жабуға ықпал ету.

7. Мемлекеттік органдар жоғары оқу орындарына әртүрлі студенттер мен кадрлар контингентінің қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өз әлеуетін нығайтуға және инклюзивті оқу ортасы мен инклюзивті институционалдық мәдениеттерді құруға көмектесуі керек.

Нұсқаулықтар:

- a. Мемлекеттік органдар жоғары оқу орындарына академиялық және әкімшілік персоналдың бастапқы және үздіксіз кәсіптік даярлығын жетілдіру үшін, олар әртүрлі студенттер контингентімен және персоналмен кәсіби және әділ негізде жұмыс істей алуы үшін барабар құралдарды қолдауға және беруге тиіс.
- b. Мүмкіндігінше барлық жағдайларда сапаны қамтамасыз етудің сыртқы жүйелері жоғары оқу орындарының автономия принципін сақтай отырып,

жоғары оқу орындарының институционалдық миссиясында әлеуметтік аспектілердің, әртүрліліктің, қолжетімділіктің, әділеттіліктің және инклюзивтіліктің қалай көрінетінін ескеруі керек.

8. Жоғары білім берудегі халықаралық ұтқырлық бағдарламалары әртүрлілікке, теңдікке және инклюзияға ықпал ететіндей құрылымдалуы және жүзеге асырылуы керек, атап айтқанда, халықтың осал, аз қамтылған немесе аз өкілді топтарының студенттері мен қызметкерлерінің қатысуына ықпал етуі керек.

Нұсқаулықтар:

- a. Оқытудың ұтқырлығы арқасында алынған халықаралық тәжірибе жоғары білім беру жүйесіндегі оқыту нәтижелерінің сапасын арттырады. Мемлекеттік органдар мен жоғары оқу орындары оқыту және кәсіптік даярлау саласындағы ұлттық және халықаралық ұтқырлық бағдарламалары ұсынатын оқыту мүмкіндіктеріне барлығына тең қолжетімділікті қамтамасыз етуі және студенттер мен персоналдың осал, аз қамтылған немесе аз өкілді топтарының ұтқырлығына кедергілерді белсенді түрде жоюы тиіс.
- b. Еуропалық жоғары білім беру кеңістігі шеңберіндегі гранттар мен қарыздардың толық тасымалдануын қоса алғанда, дене ұтқырлығын одан әрі қолдаумен қатар, мемлекеттік органдар мен жоғары оқу орындары халықаралық онлайн ынтымақтастықты оқу курстарына енгізу арқылы ел ішінде аралас ұтқырлықты қолдау және интернационалдандыруға жәрдемдесу үшін ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) пайдалануға жәрдемдесуге тиіс. Аралас ұтқырлық-бұл физикалық ұтқырлық кезеңі мен онлайн оқыту кезеңінің үйлесімі. Мұндай онлайн ынтымақтастықты оқу нәтижелерін кеңейту және физикалық ұтқырлықтың әсерін күшейту үшін пайдалануға болады, мысалы, қатысушылардың әртүрлі тобын біріктіру немесе ұтқырлық нұсқаларының кең ауқымын ұсыну.

9. Жоғары оқу орындары қауымдастықтардың жоғары білімге қатысуы әртүрлілікке, теңдікке және инклюзияға ықпал етуін қамтамасыз етуі керек.

Нұсқаулықтар:

- a. Қауымдастықтарды тарту жоғары оқу орындары өзара тиімді болуы мүмкін бірлескен іс-шараларды өткізу мақсатында қауымдастықтар деңгейінде сыртқы мүдделі тараптармен өзара іс-қимыл жасайтын процесс ретінде қарастырылуы керек. Әлеуметтік аспектілер саясаты сияқты, қауымдастықтардың қатысуы жоғары білімнің негізгі міндеттеріне қосылуы керек. Ол оқыту мен оқумен, зерттеумен, қызмет көрсетумен және біліммен, студенттер мен қызметкерлермен алмасумен, сондай-ақ жоғары оқу орындарын басқарумен байланысты болуы керек. Мұндай өзара іс-қимыл университеттер өздерінің оқытушылық, зерттеу және басқа да негізгі функцияларын байыта отырып, осал, қолайсыз және аз өкілді топтардың қажеттіліктерін қоса алғанда, қоғамның кең ауқымды қажеттіліктерін қанағаттандыра алатын тұтас негізді қамтамасыз етеді.
- b. Қоғамдастық деңгейіндегі мүдделі тараптар (мысалы, жергілікті өзін-өзі басқару органдары, мәдени ұйымдар, үкіметтік емес ұйымдар, кәсіпорындар, азаматтар) ашық диалог арқылы жоғары білім беру субъектілерімен сындарлы өзара іс-қимыл жасай алуы тиіс. Бұл әлеуметтік және демократиялық мәселелерді тиімді шеше алатын университеттер мен қауымдастықтар арасында шынайы серіктестік орнатуға мүмкіндік береді.

10. Мемлекеттік органдар жоғарыда аталған қағидаттар мен басшылықтарды ұлттық жүйе деңгейінде де, институционалдық деңгейде де қалай аударуға және іске асыруға болатындығы туралы жоғары оқу орындарымен және басқа да тиісті мүдделі тараптармен саясат мәселелері бойынша диалогқа қатысуға тиіс.

Нұсқаулықтар:

- a. Саясат мәселелері бойынша мұндай диалог институционалдық автономияны құрметтеуге, кез келген қажетсіз әкімшілік ауыртпалықтан аулақ болуға және сол арқылы жоғары білім беруде әртүрлілікті, әділеттілікті және инклюзивтілікті қамтамасыз ету жолындағы нақты прогреске ықпал етуге тиіс қойылған мақсаттарға жауап беретін саясат шараларын әзірлеуге мүмкіндік беруі тиіс.
- b. Жоғарыда аталған қағидаттар мен нұсқаулықтар шеңберінде жоғары білім беру жүйелерінің инклюзивтілігін қамтамасыз ету ісінде ілгерілеуге жәрдемдесу мақсатында құрдастарының қолдауы мен озық тәжірибелерімен алмасу еуропалық жоғары білім беру кеңістігі елдері үшін аса маңызды мәнге ие.

Терминдер мен анықтамалардың глоссарийі

Бұл глоссарий осы құжаттағы үш негізгі терминді анықтайды, атап айтқанда осал, қолайсыз және аз ұсынылған білім алушылар. Бұл анықтамаларды заңды анықтамалар деп түсінуге болмайды, сондықтан кез-келген қолданыстағы құқықтық нормаларға қайшы келмейді, керісінше олар принциптер мен нұсқаулықтардың мазмұнына байланысты қолданылатын түсіндірме анықтамалар ретінде арналған.

Студенттердің аз ұсынылған тобы:

Білім алушылар тобы белгілі бір сипаттамаларға сәйкес аз ұсынылған (мысалы, жынысы, жасы, ұлты, географиялық шығу тегі, әлеуметтік-экономикалық жағдайы, этникалық азшылықтар), егер оның білім алушылар арасындағы үлесі жалпы популяциядағы салыстырмалы топтың үлесінен төмен болса. Бұл қабылдау кезінде, оқу кезінде немесе оқу бітірген кезде құжатталуы мүмкін. Жеке адамдар әдетте бірнеше аз ұсынылған сипаттамаларға ие, сондықтан әрқашан аз ұсынылған сипаттамалардың ("қиылысу") комбинацияларын ескеру қажет. Сонымен қатар, аз өкілдік жоғары білімнің әртүрлі деңгейлеріне - оқу бағдарламаларына, факультетке немесе бөлімге, жоғары оқу орнына, жоғары білім беру жүйесіне әсер етуі мүмкін.

Бұл анықтама Лондон коммюникесін толықтырады, " жоғары оқу орындарына түсетін, оларға қатысатын және барлық деңгейлерде оқуды аяқтайтын студенттік ұйым біздің халықтың әртүрлілігін көрсетуі керек", бірақ ол оны толық қамтымайды.

Қолайсыз жағдайдағы студенттер:

Қолайсыз жағдайдағы студенттер көбінесе жоғары білім саласындағы құрдастарымен салыстырғанда ерекше қиындықтарға тап болады. Бұл әр түрлі формада болуы мүмкін (мысалы, мүгедектік, отбасының төмен табысы, отбасына, жетім балаларға аз немесе мүлдем қолдау көрсетілмейді, мектепке көптеген көшулер, психикалық денсаулық, жүктілік, оқуға уақыттың болмауы, өйткені сіз жұмыс немесе күтім міндеттерін орындау арқылы өмір сүруіңіз керек).

Жетіспеушілік тұрақты болуы мүмкін, кейде немесе шектеулі уақыт аралығында ғана болуы мүмкін. Қолайсыз жағдайдағы студенттер аз ұсынылған топтың бөлігі болуы мүмкін, бірақ олар болуы міндетті емес. Сондықтан қолайсыз және аз ұсынылған студенттер синоним емес.

Осал студенттер:

Осал студенттер қолайсыз жағдайға тап болуы мүмкін (жоғарыдан қараңыз), сонымен қатар ерекше (қорғаныс) қажеттіліктері болуы мүмкін. Мысалы, аурудан зардап шегеді (психикалық денсаулықты қоса алғанда) немесе мүгедектігі бар және кәмелетке толмаған, тұруға рұқсат оқу жетістіктеріне байланысты (және осылайша жеке мұғалімдер қабылдаған шешімдерге) немесе кемсіту қаупі бар. Бұл студенттер өздерінің жеке әл-ауқатын қамтамасыз ете алмау немесе өздерін зияннан немесе қанаудан қорғай алмау және қосымша қолдауды немесе назар аударуды қажет ететін мағынада осал.

---

³ Бұл глоссарий тек осы Принциптер мен Ұсыныстардың мақсаттарына арналған.